

Metodika
Vol. 8, br. 1, 2007, str. 84-93
Pregledni članak
Primljeno: 15.04.2007.
UDK: 378.678

DEFINIRANJE KOMUNIKACIJSKE KOMPETENCIJE

Vesna Bagarić

Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Jelena Mihaljević Djigunović

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Sažetak - Iako danas postoji visok stupanj suglasja među teoretičarima oko osnovnoga sadržaja definicije komunikacijske kompetencije, u literaturi se često navodi kako je pri koncipiranju istraživanja komunikacijske kompetencije potrebno razmotriti i jasno odrediti pojam komunikacijske kompetencije, tj. oblikovati takvu definiciju koja će omogućiti jednostavnu operacionalizaciju toga konstrukta. U ovom se radu ukratko prikazuje proces definiranja komunikacijske kompetencije koji je započeo još u 60-im godinama prošloga stoljeća. U okviru dva zasebna poglavlja predstavlja se nekoliko važnijih definicija i modela komunikacijske kompetencije, na temelju kojih se u završnom poglavlju izvode zaključci o načinu definiranja komunikacijske kompetencije relevantnom za projekt «Engleski jezik u Hrvatskoj».

Ključne riječi: *komunikacijska kompetencija, modeli komunikacijske kompetencije, pojam komunikacijske kompetencije*

1. Pojam komunikacijske kompetencije

Izraz «komunikacijska kompetencija» sastoji se od dvije riječi koje u kombinaciji znače «kompetencija za komuniciranje». Ta jednostavna leksičko-semantička analiza otkriva činjenicu da je temeljna riječ u sintagmi «komunikacijska kompetencija» riječ «kompetencija».

«Kompetencija» je jedan od najspornijih izraza u području opće i primijenjene lingvistike. Njegovo uvođenje u lingvistički diskurs vezuje se ponajprije uz Chomskoga. U svojoj vrlo utjecajnoj knjizi «*Aspects of the Theory of Syntax*», Chomsky (1965) je postavio danas već klasičnu razliku između kompe-

tencije (znanje o jeziku koje posjeduje monolingvalni govornik-slušatelj) i performanse (stvarne uporabe jezika u konkretnim situacijama)¹.

Ubrzo nakon što je Chomsky predložio i opisao koncept kompetencije i performanse, zagovornici tada sve zastupljenijega komunikacijskoga gledišta u primijenjenoj lingvistici (npr. Savignon, 1972) izrazili su nezadovoljstvo pojmom vrlo idealizirane, čisto lingvističke kompetencije kao teorijskim temeljem za metodologiju poučavanja i testiranja jezika. Izlaz su pronašli u alternativnom, širem i, smatralo se, realističnijem pojmu kompetencije, koji je Dell Hymes (1972) nazvao «komunikacijska kompetencija»².

Tijekom 70-ih i 80-ih godina prošloga stoljeća, daljem je razvoju pojma komunikacijske kompetencije u velikoj mjeri pridonio i niz primijenjenih lingvista s primarnim interesom za teoriju usvajanja jezika i teoriju jezičnoga testiranja.

U nastojanju da razjasni i dalje razvije pojam komunikacijske kompetencije, Widdowson je, krajem 70-ih godina prošloga stoljeća, načinio razliku između kompetencije i sposobnosti. U određenju tih dvaju pojmova Widdowson se, velikim dijelom, oslanjao na spoznaje iz područja diskursne analize i pragmatike. Stoga, kada govori o kompetenciji ili, bolje rečeno, komunikacijskoj kompetenciji, tu uglavnom misli na znanje o lingvističkim i sociolingvističkim konvencijama ili pravilima (engl. *rules*), a pod sposobnošću (engl. *capacity*), koju je znao pobliže odrediti i kao proceduralnu ili komunikacijsku sposobnost (engl. *procedural or communicative capacity*) podrazumijevao je sposobnost (engl. *ability*) uporabe znanja jezika kao sredstva za stvaranje značenja u jeziku ili, preciznije, procedure (engl. *procedures*) u tumačenju i stvaranju diskurzne cjelovitosti. Prema Widdowsonu (1983) sposobnost nije dio kompetencije, ne pretvara se u kompetenciju, već ostaje djelatna snaga za trajnu kreativnost, snaga za ostvaranje onoga što Halliday (1970) naziva «značenjski potencijal» (engl. *meaning potential*). Definirajući komunikacijsku kompetenciju na taj način, Widdowson se svrstao u krug teoretičara koji su, među prvima, u svojim promišljanjima o odnosu između kompetencije i performanse više pozornosti posvetili performansima, tj. samoj jezičnoj uporabi.

Canale i Swain (1980) te Canale (1983) su komunikacijsku kompetenciju shvaćali kao sintezu temeljnoga sustava znanja i vještina potrebnih za komunikaciju. Znanje se, u njihovom konceptu komunikacijske kompetencije, odnosi na ono što pojedinac zna (svjesno ili nesvjesno) o jeziku i o drugim aspektima jezične uporabe. Tri su tipa znanja: znanje o temeljnim gramatičkim principima, znanje o tome kako se jezik rabi u društvenim kontekstima da bi se izvršile komunikacijske funkcije i znanje o tome kako se izričaju i komunikacijske funkcije mogu poveza-

¹ Chomskyeva distinkcija «*competence/performance*» počiva, prema mišljenju mnogih općih i primijenjenih lingvista, na temeljnoj lingvističkoj razlici «*langue/parole*» koju je odredio Saussure.

² Campbell i Wales (1970) su izraz komunikacijska kompetencija uporabili za tzv. kompetenciju 2 ili jaku verziju kompetencije. Iz njihove rasprave, međutim, nije jasno što se točno misli pod tom kompetencijom. Stoga se pridružujemo mišljenju Cazden (1996) kako je pojam komunikacijske kompetencije u lingvistički diskurs prvi uveo i jasno obrazložio upravo Hymes.

ti s obzirom na principe diskursa. Vještina se, pak, tiče toga kako pojedinac može uporabiti navedena znanja u stvarnoj komunikaciji. Canale (1983) je, međutim, nešto kasnije objasnio kako sam pojam vještine zahtijeva razlikovanje temeljnih sposobnosti (engl. *capacities*) (kompetencija) od njihova očitovanja u konkretnim situacijama (stvarna komunikacija, tj. performansa)³.

Iako Savignon komunikacijsku kompetenciju shvaća na isti način kao Hymes, te Canale, u svojoj je definiciji puno veći naglasak stavila na aspekt sposobnosti. Naime, Savignon (1972) je komunikacijsku kompetenciju definirala kao sposobnost djelovanja u pravom komunikacijskom okruženju, odnosno kao dinamičnu razmjenu u kojoj se lingvistička kompetencija treba prilagoditi cjelokupnom informacijskom ulazu, lingvističkom i paralingvističkom, koji pruža jedan ili više sugovornika. Za Savignon (1983), ali i mnoge druge teoretičare (npr. Canale i Swainovu, 1980; Skehana, 1995, 1998; Bachmana i Palmera, 1996) je priroda komunikacijske kompetencije dinamična, a ne statična, više interpersonalna nego intrapersonalna, relativna, a ne apsolutna, te određena kontekstom⁴. U distinkciji «kompetencija-performansa», kompetencija je definirala kao pretpostavljenu temeljnu sposobnost, a performansu kao otvorenu manifestaciju te sposobnosti. Držala je kako je samo performansa dostupna promatranju i kako se samo preko performanse kompetencija može razviti, održati i vrjednovati. K tome, za Savignon (1983), kao i za mnoge druge teoretičare u području učenja i poučavanja jezika, komunikacijska je kompetencija isto što i jezično umijeće (engl. *language proficiency*)⁵. Taylor (1988) je, stoga, predložio zamjenu izraza «komunikacijska kompetencija» izrazom «komunikacijsko umijeće» (engl. *communicative proficiency*). I Bachman (1990) je u to vrijeme također izašao s prijedlogom novoga pojma - «komunikacijska jezična sposobnost», tvrdeći kako taj pojam u sebi ujedinjuje značenje pojma jezičnoga umijeća i pojma komunikacijske kompetencije. U naslanjanju na Hymesa, Widdowsona i Candlina, Bachman je komunikacijsku

³ Canale i Swain (1980) i Canale (1983) smatrali su nužnim naglasiti postojanje razlike između komunikacijske kompetencije i komunikacijske performanse, odnosno stvarne komunikacije (engl. *actual performance*), izraza kojim se Canale radije služio radi izbjegavanja konotacije s Chomskyevim konceptom performanse.

⁴ Stern (1986) i Spolsky (1990) su, uz to, prirodni komunikacijske kompetencije pripisali i sposobnost kreativne jezične uporabe.

⁵ U englesko-hrvatskim rječnicima (npr. u Drvodelić, 1983; Bujas, 2001) se kao istoznačnice za englesku riječ «*proficiency*» uglavnom pojavljuju riječi «znanje», «sposobnost», «vještina» i «stručnost». Za prva tri prijevodna izraza nismo se mogli odlučiti, jer smo, u ovom radu, njima preveli riječi/pojmove «*knowledge*», «*ability*, *capability*» i «*skill*». Četvrti izraz, zbog konotacije koje se uz njega vežu, ne smatramo prikladnim za uporabu u kontekstu govora o učenju i poučavanju stranoga jezika. Jednako tako neodgovarajućim čine nam se i mogući prijevodni ekvivalenti poput «osposobljenost» i «ovladanost», i to zato što ih je vrlo teško primjereno uporabiti u svim sintagmama u kojima se u originalu pojavljuje riječ «*proficiency*». Na kraju nam se najprihvatljivijim prijevodnim izrazom za englesku riječ/pojam «*proficiency*» (koja ima toliko dodirnih točaka sa značenjem izraza «*competence*» i koju strani teoretičari, unatoč tomu, rabe kao zasebni pojam) učinila hrvatska riječ «umijeće». Ta se riječ u *Rječniku hrvatskoga jezika* (2000), između ostaloga, definira kao «praktično znanje», što znači da se njome ne implicira samo (urođena) sposobnost ili (stečena) vještina, nego i znanje koje uporabom prelazi u/postaje dijelom jedne druge dimenzije – sposobnosti i/ili vještine.

jezičnu sposobnost definirao kao koncept koji se sastoji od znanja ili kompetencije i sposobnosti (engl. *capacity*) za prikladnu primjenu ili izvršenje toga znanja u kontekstualiziranoj komunikacijskoj jezičnoj uporabi. U obrazloženju svoje definicije posebnu je pozornost skrenuo na važnost aspekta jezične uporabe, odnosno toga kako se jezik koristi radi postizanja određenoga komunikacijskoga cilja u određenim situacijskim kontekstima.

2. Modeli komunikacijske kompetencije

Teorijski okvir/model koji su predložili Canale i Swain (1980, 1981) prvobitno je sadržavao tri komponente, odnosno uključivao tri područja znanja i vještina: gramatičku, sociolingvističku i strategijsku kompetenciju. U promijenjenoj verziji toga okvira Canale (1983, 1984) je dio elemenata sociolingvističke kompetencije prenio u dodatnu, četvrtu sastavnicu okvira, koju je nazvao «diskursna kompetencija».

Definicija gramatičke kompetencije se u tom okviru naslanja na Chomskyevu formulaciju lingvističke kompetencije, pa stoga teoretičari (npr. Savignon, 1983) koji su u svom teorijskom ili empirijskom radu pošli od modela Canalea i Swainove, gramatičku kompetenciju nazivaju još i lingvističkom kompetencijom. Prema Canale i Swain (1980, 1981) i Canale (1983, 1984) gramatička se kompetencija odnosi na vladanje (verbalnim ili neverbalnim) lingvističkim kodom, tj. na znanje morfoloških i sintaktičkih pravila, znanje vokabulara, znanje semantičkih pravila, te znanje fonoloških i ortografskih pravila. Posjedovanje te kompetencije omogućuje korištenje znanja i vještina potrebnih za razumijevanje i izricanje doslovnoga značenja izričaja.

Određenje sociolingvističke kompetencije u teorijskom okviru Canalea i Swainove temelji se na Hymesovim promišljanjima o prikladnosti jezične uporabe u raznim društvenim situacijama pa se, u skladu s njima, sociolingvistička kompetencija definira kao poznavanje društvenih pravila i konvencija koji stoje u osnovi prikladnoga razumijevanja i uporabe jezika u raznim sociolingvističkim i sociokulturološkim kontekstima.

Diskursnu je kompetenciju Canale (1983, 1984) opisao kao vladanje načinima povezivanja i tumačenja oblika i značenja radi postizanja smislene cjelovitosti govornih ili pisanih tekstova različitih žanrova. Cjelovitost teksta omogućuje, s jedne strane, kohezija u obliku koja se postiže uporabom kohezivnih sredstava (npr. zamjenica, veznika, sinonima, paralelnih struktura i slično) pomoću kojih se individualne rečenice ili izričaji povezuju u strukturalnu cjelinu, a s druge strane, koherentnost u značenju do koje dolazi primjenom načina za postizanje koherentnosti teksta (npr. ponavljanjem, progresijom, konzistencijom, relevantnošću ideja) pomoću kojih se postiže organizacija značenja, odnosno uspostavlja logičan odnos prema jednoj općoj propoziciji/ideji. Inače, u određenju diskursne kompetencije Canale se ponajviše pozivao na Widdowsonov teorijski i empirijski rad u području diskursne analize.

Strategijska kompetencija sastoji se od poznavanja verbalnih i neverbalnih komunikacijskih strategija koje se prizivaju kako bi se nadomjestili prekidi u komunikaciji do kojih je došlo bilo zbog ograničenja u stvarnom komunikacijskom događaju, bilo zbog nedostatne kompetencije u jednoj ili više komponenata komunikacijske kompetencije. Te strategije uključuju parafrazu, okolišanje, ponavljanje, oklijevanje, izbjegavanje (riječi, struktura, tema), pogađanje, promjene registra i stila, modifikacije poruke i dr. Canale (1983) je dodao kako se strategijska kompetencija može uporabiti i radi poboljšanja djelotvornosti komunikacije. U kvalitativnom smislu ta je komponenta komunikacijske kompetencije različita od ostalih komponenata - nije tip spremljenoga znanja, a k tome uključuje i nekognitivne aspekte, npr. samouvjerenost, spremnost na rizik i dr. Ipak, sa svim navedenim komponentama stoji u odnosu uzajmnoga djelovanja, omogućujući učenicima da se u komunikacijskoj interakciji uspješno nose sa svim nedostacima u nekom od preostala tri područja kompetencija.

Unatoč nepotpunosti modela Canalea i Swainove, taj je model dominirao gotovo više od jednoga desetljeća kako poljem usvajanja drugoga i stranoga jezika, tako i poljem jezičnoga testiranja. Štoviše, postoji sklonost uporabi toga modela ili pozivanja na njega i nakon što su Bachman i Palmer izašli sa svojim puno sveobuhvatnijim modelom. Vjerojatno je jednostavnost modela, a time i njegova lakša operacionalizacija, upravo ono zbog čega se mnogi i danas odlučuju za njegovu primjenu.

Na temelju rezultata empirijskoga istraživanja te uvidom u relevantnu literaturu, Bachman je, krajem 80-ih godina, predložio novi model komunikacijske kompetencije, preciznije, komunikacijske jezične sposobnosti u koji su on i Palmer tijekom 90-ih unijeli određene promjene. Ovdje ćemo prikazati tu drugu, aktualnu verziju.

Prema Bachmanu i Palmeru (1996) na komunikacijsku jezičnu sposobnost utječu mnoge osobine samih korisnika jezika. Te su osobine podijelili u četiri skupine: opće osobine, tematsko znanje, afektivna shema i jezična sposobnost. Ključna osobina je jezična sposobnost, a čine ju dvije komponente – jezično znanje i strategijska kompetencija.

Dva su široka područja JEZIČNOGA ZNANJA - organizacijsko (ustrojbeno) znanje i pragmatičko (korisničko)⁶ znanje. Ta se dva područja znanja nadopunjuju u svrhu komunikacijski učinkovite jezične uporabe. Evo kako ih Bachman (1990:87ff.), odnosno Bachman i Palmer (1996) približe određuju (v. sliku 1.)

Organizacijsko znanje sastoji se od sposobnosti uključenih u nadzor nad formalnim strukturama jezika, a čine ga *gramatičko* i *tekstovno* znanje. Prvo od ta dva područja znanja sadržava nekoliko relativno nezavisnih područja znanja kao što su: znanje vokabulara, morfologije, sintakse i fonologije/pravopisa, uključenih

⁶ Jelaska (2005), u kontekstu govora o Bachmanovom modelu, organizacijsku kompetenciju naziva ustrojbenom sposobnošću, pragmatičku korisničkom, sociolingvističku društvenojezičnom, ilokucijsku namjernom, a engl. izraz «textual competence» prevodi se «tekstovna sposobnost». Unatoč tim mogućim prijevodnim izrazima, mi smo u ovom radu odlučili rabiti posuđenice.

u prepoznavanje i tvorbu gramatički točnih rečenica, te razumijevanje njihova propozicijskoga sadržaja. Drugo područje znanja omogućuje razumijevanje i produkciju tekstova, pa stoga pokriva poznavanje konvencija za povezivanje rečenica ili izričaja u tekst (govorni ili pisani), tj. znanje o koheziji (načini za označavanje semantičkih odnosa između rečenica u pisanim tekstovima ili izričaja u konverzaciji) i znanje o retoričkoj organizaciji (načini razvoja naracije, opisa, usporedbe, klasifikacije itd.) ili konverzacijskoj organizaciji (konvencije za započinjanje, održavanje i zaključivanje razgovora).

Pragmatičko znanje odnosi se na mogućnost stvaranja i tumačenja diskursa povezivanjem rečenica ili izričaja te tekstova s njihovim značenjem, s namjerama korisnika jezika i bitnim obilježjima konteksta jezične uporabe, a obuhvaća dva tipa znanja - znanje o pragmatičkim konvencijama za izražavanje prihvatljivih jezičnih funkcija i za interpretaciju ilokucijske snage izričaja ili diskursa (funkcionalno znanje) i znanje o sociolingvističkim konvencijama za stvaranje i tumačenje jezičnih izričaja koji su prihvatljivi u određenom kontekstu jezične uporabe (sociolingvističko ili društvenojezično znanje).

Funkcionalno znanje je znanje o tome kako izvesti jezične funkcije koje su svrstane u četiri makro-funkcije: idejnu, manipulativnu, heurističku i imaginacijsku.

Sociolingvističko znanje uključuje sljedeće sposobnosti: osjetljivost za razlike u dijalektu i jezičnim varijantama, zatim osjetljivost za razlike u registru, osjetljivost za prirodnost, tj. za tvorbu i tumačenje izričaja koji nisu samo lingvistički točni, nego i u maniri izvornoga govornika i, konačno, sposobnost tumačenja kulturoloških referenci i figura u govoru.

STRATEGIJSKA KOMPETENCIJA je u modelu opisana kao niz metakognitivnih komponenata⁷ koje korisniku jezika omogućuju uključivanje u postavljanje komunikacijskog cilja, procjenjivanje komunikacijskih izvora i planiranje. *Postavljanje cilja* uključuje prepoznavanje niza mogućih ciljeva, izbor jednog ili više ciljeva i odlučivanje o tome treba li uopće pokušati postići cilj. *Procjenjivanje* se opisuje kao sredstvo pomoću kojega se kontekst jezične uporabe povezuje s ostalim komponentama. *Planiranje* uključuje odlučivanje o tome kako iskoristiti jezično znanje i druge komponente uključene u proces jezične uporabe radi uspješnoga postizanja željenog cilja.

Na kraju prikaza Bachmanovoga, odnosno Bachmanovog i Palmerovog modela komunikacijske jezične sposobnosti neizbježan je zaključak kako je taj model bolji, tj. složeniji, sveobuhvatniji i jasniji od modela komunikacijske kompetencije Canalea i Swainove i to, prije svega, zbog detaljnoga, ali istovremeno i vrlo organiziranoga opisa temeljnih komponenata komunikacijske kompetencije.

Zadnji model koji ćemo ukratko predstaviti jest model/opis komunikacijske jezične kompetencije iz *Zajedničkoga europskoga referentnoga okvira za jezik*:

7 Te metakognitivne vještine su kognitivne zbog prirode operacija koje uključuju, a «meta» zbog toga što svjesnost može biti ugrađena u njihovo djelovanje.

učenje, poučavanje, vrednovanje (ZEROJ u daljnjem tekstu) (2005). Već iz samog naslova te knjige jasno je da je navedeni model namijenjen kako vrjednovanju, tako i učenju i poučavanju jezika. Komunikacijska kompetencija, koja se definira u užem smislu, odnosno samo u smislu jezičnoga znanja, a ne i strategijske kompetencije, sadržava tri temeljne komponente – jezičnu kompetenciju, sociolingvističku kompetenciju i pragmatičku kompetenciju. Zanimljivo je, međutim, da se svaka komponenta jezičnoga znanja eksplicitno definira i u smislu poznavanja njezinih sadržaja i u smislu sposobnosti njihovog korištenja. Primjerice, jezična kompetencija ili lingvistička kompetencija definira se kao poznavanje i sposobnost uporabe jezičnih izvora pomoću kojih se mogu oblikovati dobro strukturirane poruke. U potkomponente jezične kompetencije ubrajaju se leksička, gramatička, semantička, fonološka, ortografska i ortoepska kompetencija. Sociolingvistička kompetencija odnosi se na posjedovanje znanja i vještina za odgovarajuću uporabu jezika u društvenom kontekstu. Posebno se ističu sljedeći aspekti te kompetencije: jezični elementi koji označuju društvene odnose, zatim pravila pristojnog ponašanja, izrazi narodne mudrosti, razlike u registru, te dijalekti i naglasci. Zadnja komponenta, pragmatička kompetencija, obuhvaća dvije potkomponente: diskursnu kompetenciju i funkcionalnu kompetenciju te jedan aspekt koji je dio obje kompetencije - tzv. kompetencija planiranja, a odnosi se na nizanje poruka u skladu s interakcijskim i transakcijskim shemama. Strategijska kompetencija, koju autori ZEROJ-a ne smatraju dijelom komunikacijske kompetencije, razmatra se u dijelu u kojem se govori o komunikacijskoj jezičnoj uporabi. Pod strategijskom se kompetencijom podrazumijeva uporaba strategija u najširem smislu značenja toga pojma. Naglasak je, ipak, na primjeni komunikacijskih strategija na koje se ne gleda samo kroz prizmu nesposobnosti, tj. kao način da se nadoknadi nedostatak u jezičnom znanju, nego se pod njima podrazumijeva korištenje svih vrsta komunikacijskih strategija. Uporaba strategija se, prema mišljenju autora ZEROJ-a, može usporediti s primjenom metakognitivnih načela (planiranja, izvršenja, praćenja i ispravljanja) na razne oblike djelatnosti: recepciju, interakciju, produkciju i posredovanje (ZEROJ, 2005).

Na kraju ovoga potpoglavlja, grafički ćemo ilustrirati sličnosti i razlike u komponencijalnoj strukturi tri modela komunikacijske kompetencije na koje smo se detaljnije osvrnuli u gornjem tekstu, a to su model Canalea i Swainove, odnosno Canaleov model, Bachmanov, odnosno Bachman i Palmerov model te model koji je opisan u ZEROJ-u (v. sliku 2).

3. Zaključak

Iz izloženog kratkog prikaza razvoja pojma i modela komunikacijske kompetencije proizlazi sljedeće:

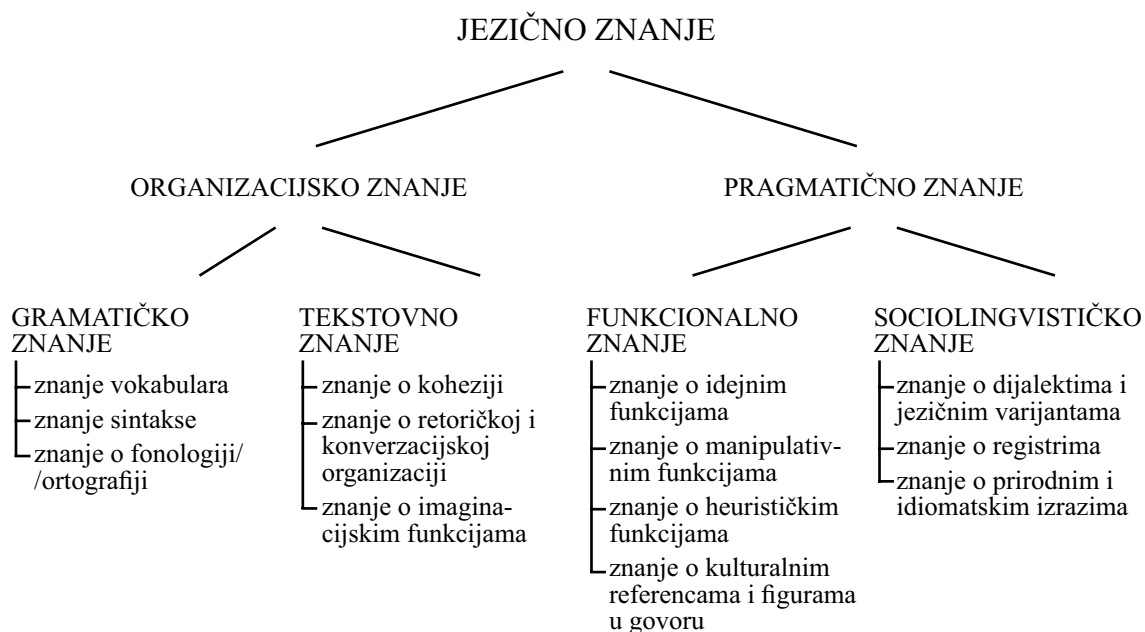
1. Kako se pojam komunikacijske kompetencije od trenutka njegovog uvođenja u lingvistički diskurs mijenjao i prilagođavao kontekstu nje-

gove uporabe, tako su se predlagali i/ili koristili drugi termini umjesto termina komunikacijske kompetencije, na primjer izrazi «jezično umijeće», «komunikacijsko umijeće» i «komunikacijska jezična sposobnost». Međutim, pojmovi koji se kriju iza tih izraza su, kao što je vidljivo iz prvoga poglavlja ovoga rada, istoznačni ili vrlo bliskoznačni pojmu komunikacijske kompetencije. Naime, svi se navedeni pojmovi, uglavnom, definiraju na isti način kao i pojam komunikacijske kompetencije - u smislu znanja i sposobnosti/vještina za uporabu znanja. To ukazuje na činjenicu da su teoretičari, osobito oni iz kruga primijenjenih lingvisti, dobrim dijelom temeljem empirijskih istraživanja, uvidjeli kako biti kompetentan korisnik jezika u komunikaciji ne znači samo posjedovati znanje o jeziku nego i sposobnost i vještinu za aktiviranje toga znanja u komunikacijskom činu. I dok je, kao što smo mogli vidjeti iz prikaza modela komunikacijske kompetencije, relativno lako odrediti temeljna znanja koja stoje u osnovi koncepta komunikacijske kompetencije, sposobnost za uporabu nije jednostavno opisati. Pretpostavlja se da su u taj aspekt komunikacijske kompetencije uključeni razni kognitivni i afektivni čimbenici. O njima, njihovom djelovanju u procesu komunikacijske jezične uporabe i utjecaju na uspješnost jezične komunikacije još uvijek se nedovoljno zna, ponajprije zato što su ti čimbenici zbog svoje prirode teško dostupni empirijskom istraživanju. Iz toga razloga se još uvijek traže teorijski i empirijski odgovori na pitanja što čini sposobnost za uporabu, kakav je odnos toga aspekta komunikacijske kompetencije s aspektima znanja s jedne strane i čimbenicima iz stvarne jezične uporabe s druge strane. Odgovori na ta pitanja pružit će razumijevanje odnosa kompetencije i performanse, koji je potrebno rasvijetliti iz psiholingvističke, ali i sociolingvističke perspektive. Do tada će se, kako ističu vodeći teoretičari i istraživači u polju jezičnoga testiranja, o komunikacijskoj kompetenciji ispitanika u istraživanjima zaključci izvoditi na temelju praćenja i testiranja komunikacijske performanse. Naime, performansa, slažu se gotovo svi istraživači, odražava kompetenciju, ako ne izravno, a onda, barem, neizravno. K tome, većina istraživača smatra da je nepotrebno, a nije ni praktično moguće, mjeriti sve komponente komunikacijske kompetencije, odnosno komunikacijske performanse koje navodi teorija. Navedena mišljenja uvažila su se i pri koncipiranju istraživanja komunikacijske kompetencije učenika engleskoga, ali i njemačkoga jezika u projektu «Engleski jezik u Hrvatskoj».

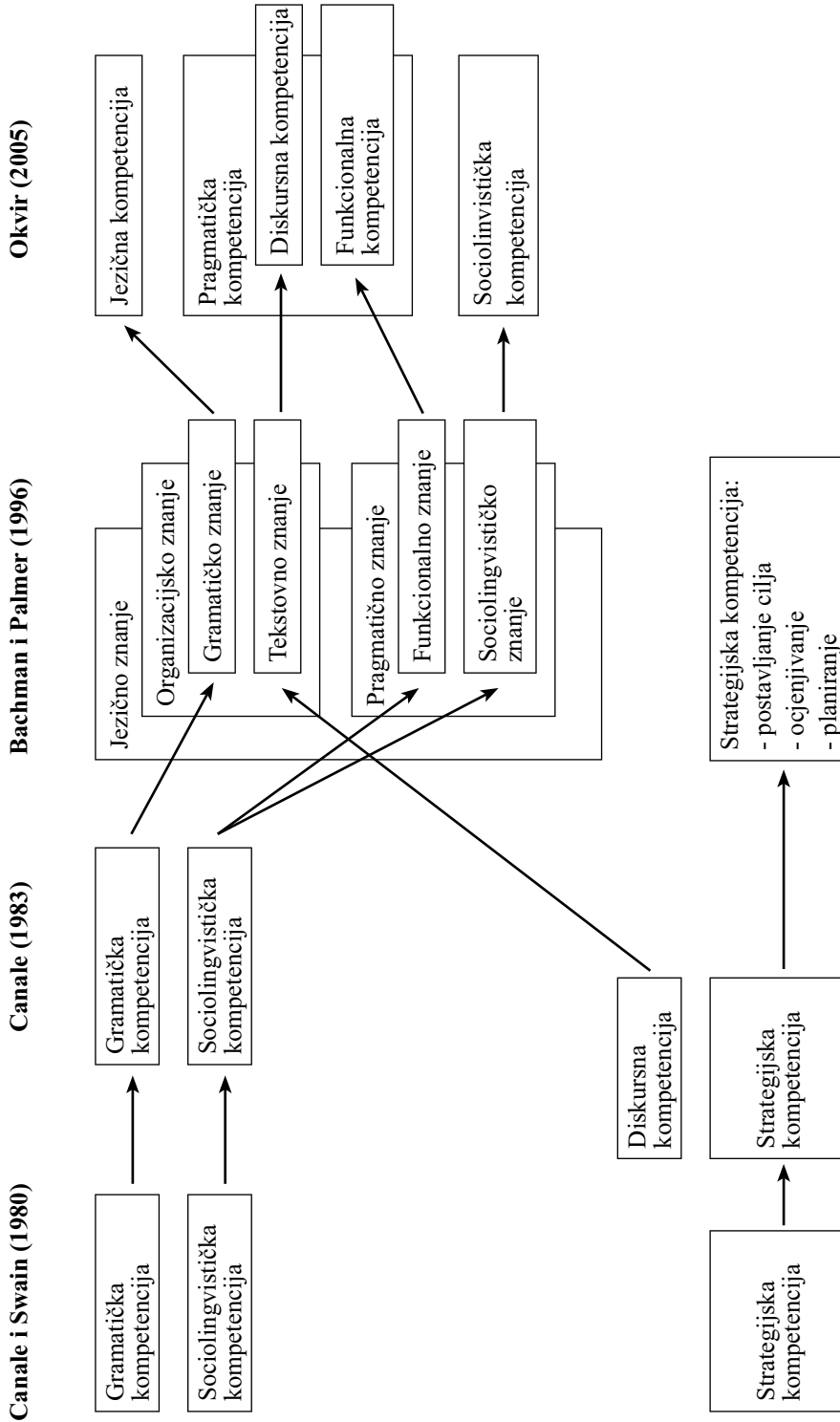
2. Između tri aktualna modela komunikacijske kompetencije, koji su prikazani u drugom poglavlju ovoga rada, postoji velika sličnost u određenju temeljnih komponenata komunikacijske kompetencije. Zbog te sličnosti odlučeno je da se u znanstveno-istraživačkom projektu «Engleski jezik u Hrvatskoj» pri koncipiranju konstrukta komunikacijske kompetencije, koji se namjeravao ispitivati, neće poći od jednoga određenog

modela, nego će se u procesu oblikovanja konstrukta uvažiti definicije komponenata komunikacijske kompetencije iz raznih modela, osobito iz Bachmanovoga i Palmerovoga modela, te modela komunikacijske jezične kompetencije opisanog u ZEROJ-u. Također je odlučeno da će se ispoljavanje temeljnih znanja i sposobnosti - gramatičke, tekstovne, funkcionalne i sociolingvističke kompetencije - opisanih u modelima komunikacijske kompetencije, pratiti kao integrirane ili kao zasebne kompetencije, u četirima jezičnim djelatnostima (vještinama) – slušanju, čitanju, govorenju i pisanju. No, o metodologiji istraživanja te njegovim rezultatima bit će više riječi u sljedećim radovima.

LITERATURA: vidi popis literature u inačici članka na engleskom jeziku.

Slika 1. Područja jezičnoga znanja (Izvor: Bachman i Palmer, 1996:68)

Slika 2. Prikaz sličnosti i razlika nekoliko modela komunikacijske kompetencije